

SCIENTOLOGY
HAAR HISTORISCHE
MORFOLOGISCHE
STRUCTUUR

Dario Sabbatucci
Professor in de geschiedenis van religies
Universiteit van Rome
Rome, Italië

12 december 1983

SCIENTOLOGY
HAAR HISTORISCHE
MORFOLOGISCHE
STRUCTUUR

SCIENTOLOGY
HAAR HISTORISCHE
MORFOLOGISCHE
STRUCTUUR

INHOUD

I.	Inleiding	1
II.	Inhoud van de doctrine	2
III.	Rituele praktijken	5
IV.	Slotoverwegingen	8

SCIENTOLOGY HAAR HISTORISCHE MORFOLOGISCHE STRUCTUUR

Dario Sabbatucci
Professor in de geschiedenis van religies
Universiteit van Rome
Rome, Italië

12 december 1983

I. Inleiding

Scientology is een “profetische” religie, voortgekomen uit de leerstellingen van een charismatische grondlegger, L. Ron Hubbard, die dezelfde positie bekleedt als Gautama, de Boeddha in het Boeddhisme, Christus in het Christendom en Mohammed in de Islam (de drie grote hedendaagse religies). In tegenstelling tot Christus en Mohammed, claimde de heer Hubbard geen goddelijke staat of dat hij een goddelijke openbaring had gehad. Net als Gautama, beweerde de heer Hubbard dat hij een man was die een pad naar spirituele verlichting, verlossing en vrijheid had ontdekt.

L. Ron Hubbard publiceerde in 1950 het succesvolle boek *Dianetics: De Leidraad voor het Menselijk Verstand*. Het boek hield de belofte in van “het bereiken van het zelf” (of het bereiken van “het leven als staticum”) tegenover de frustraties van de buitenwereld (chaos), met axioma’s ondersteund door socio-antropologische, historisch-religieuze en filosofisch-religieuze argumenten. Het is een feit dat het succes van dit boek een religie voortbracht, Scientology, waar Dianetics nu in ondergebracht is. Men moet zich niet voor de gek laten houden door de wetenschappelijke premissen waaraan de naam “Scientology” ontleend is. Ze is een moderne religie die zich, alleen maar doordat ze modern is (ofwel geschikt voor de tegenwoordige mens), als wetenschappelijk introduceert. In dit verband wil ik twee soortgelijke gevallen aanhalen, over wiens religieuze consistentie geen twijfels bestaan: het Bahaïsme in de islamitische wereld en Christian Science in de christelijke wereld.

Het Bahaïsme ontstond in de vorige eeuw; de naam ervan werd ontleend aan de titel van zijn Grondlegger, *Baha'Ullah* ("Glorie van God"), die al eerder een volgeling was geweest van het Babisme, een religieuze beweging in het islamitische Perzië. Een van de belangrijkste soteriologische stellingen van het Bahaïsme is de eenheid tussen wetenschap en religie.

Christian Science werd rond het eind van de vorige eeuw gesticht door de Amerikaanse profetes Mary Baker Eddy. Deze religie hield zich voor het eerst bezig met de psychosomatische geneeskunde. Net als met het populaire boek van de heer Hubbard over "mentale gezondheid", begon Christian Science ook met een populair boek, getiteld *Wetenschap en Gezondheid*, door Eddy geschreven en in 1875 gepubliceerd als *Science and Health*. Voor deze profeet auteurs is "Gezondheid" hetzelfde als "redding", waarbij ze zo, min of meer het latijnse concept van "salus" weergeven.

De eerste religieuze Scientology gemeenschap werd in 1954 als kerk gesticht, met als naam Church of Scientology of California. Op deze manier vervolmaakte de religie zich, door de kerk volgens het christelijke kerkelijke model te organiseren. De Scientology Kerken vestigden zich in verschillende steden met Engels als voertaal (Canada, Australië, Zuid-Afrika, Engeland en de Verenigde Staten); maar ook in Frankrijk, Duitsland, Denemarken, Nederland, Italië en Zweden. Ook in andere Europese landen (België, Oostenrijk, Ierland) en niet-Europese landen (Japan, Korea, India, Israël, Mexico) kwamen Scientology missies en kerken.

II. Inhoud van de doctrine

1. In de christelijke cultuur vallen alle doctrines die betrekking hebben op de fundamentele religieuze waarden onder de naam theologie, omdat alles gerelateerd is aan de kennis van God en zijn wil. Hier vervangen de term en het concept van Scientology "theologie". In plaats van de studie (-logie) van God (theo-), hebben we de studie (-logie) van kennis (sciento-). In beide gevallen is het echte doel van kennis echter het absolute; in feite is deze "kennis" absoluut. Hoewel ze studie en toepassing lijkt te vereisen, is ze spiritueel en gaat ze de empirische kennis van het stoffelijke universum te boven, ook al gelooft men dat men in staat is daarin in te grijpen.

De doctrinale inhoud van Scientology komt voort uit de neiging om naar binnen te kijken, wat ook in de christelijke zoektocht naar "God in jezelf" kan worden gevonden, wat kenmerkend is voor mystieke rebellie. Een stelling van de Church of Scientology – verwoord in haar oprichtingsakte in Californië – luidt: "Het beste bewijs voor het bestaan van God is de God die de mens in zichzelf vindt". Het expliciete en impliciete model van de naar binnen gerichte zoektocht van Scientology is echter het proces van de Vedische religie, die begon met meditatie op basis van de *Upanishad*.

Het *Upanishad* model is op de volgende manier gevormd: de essentie van het universum, *Brahma*, identificeert zichzelf met de essentie van de mens, *atman*; zodat de mens met het universum in contact kan komen door de erkenning van zijn eigen *atman*, zonder zich tot de goden te wenden die, zoals in elke polytheïstische religie, het universum zelf zijn in zijn verscheidene vormen en aspecten. In Scientology vinden we in de plaats van de *atman* de *thetan* in de functie van “onveranderlijke essentie” die boven elke mogelijke vorm uitstijgt.

2. Het begrip *thetan* vormt de basis voor het Scientology geloof, net als het begrip ziel dat is voor het christelijk geloof. Door de noodzaak om het concept van de *thetan* te onderscheiden van dat van de ziel, is in Scientology echter een nieuw woord gecreëerd, *thetan*, omdat dit meer paste bij een nieuwe religie.

Het nieuwe woord beantwoordt aan twee tegengestelde behoeften: 1) geheel nieuw te zijn, vrij van enige semantiek; vandaar een niet-bestaand woord, zonder enige betekenis in welke bestaande taal dan ook; 2) het beperken van het willekeurige van deze creatie, zodat het nieuwe woord iets zou betekenen, zelfs als het geen betekenis had in de bestaande talen. Kortom, het was gewenst het nieuwe woord een betekenis te geven die zou afrekenen met een mogelijke gekunsteldheid. Er werd gekozen voor de Griekse letter *theta*, die op zich geen betekenis heeft. Het is ook de eerste letter van *Theos* (God) en van *Thymos* (ziel) en werd gekozen als de basis voor een woord dat fonetisch gelijk is aan het Indiase *atman*.

Het morfologische verband tussen *atman* en *thetan*, waarvan we objectief vast kunnen stellen dat de tweede term van de eerste is afgeleid, wordt in plaats daarvan door Scientology gezien als een Indiase voorloper van het Hubbardiaanse concept; zodat we in de boeken van Scientology zien: “Het Eeuwige Onverwoestbare Zelf (Atman) in de *Upanishad* is een vroege voorloper van het Scientology concept van *thetan*”.

3. Scientology volgt het *Upanishad* model met het doel om naar binnen te kijken en een juiste relatie te vinden tussen zelf en het universum: “Stukje bij beetje, terwijl de *thetan* voortgang maakt in kennis over hemzelf, neemt zijn vermogen toe om met de universele krachten (drijfveren) om te gaan die opereren op het niveau van worden, (als tegengesteld aan het niveau van zijn, waar de *thetan* herkenbaar wordt).”

Er zijn acht *drijfveren* en die vormen de drang naar voortbestaan van het individu als zichzelf; door sex en het gezin; de groep (van gemeenschap tot nationaliteit); mensheid; levensvormen (met inbegrip van dieren en planten); het stoffelijke universum; het spirituele

universum – gesymboliseerd door de letter *Theta*, zoals in de *thetan*, of het spirituele wezen; en het Opperwezen.

4. Uit de relatie tussen de thetan en de acht drijfveren komen de psychosomatische, ethische, parawetenschappelijke en rituele gevolgen voort. In Scientology termen wordt onder deze relatie begrepen de vermindering van chaos naar ordelijke realiteit zoals die door de thetan gevormd wordt. We kunnen het helemaal in historisch-religieuze termen zien en de typische functie van elke religie vinden bij het toekennen van een metahistorische waarde aan de historische realiteiten. Hier en elders is het doel om met het metahistorische “wezen” het chaotische historische “worden” te overwinnen – de geschiedenis op zich, in de vorm van een persoonlijke geschiedenis, een nationale geschiedenis, de geschiedenis van de mensheid, de natuurkundige geschiedenis, de bovennatuurlijke geschiedenis (de schepping van de wereld, de actie van de schepper, zijn interventie op het gecreëerde). Al deze “geschiedenissen” lokken het individu in een val en vernietigen het, aangezien het niet weet hoe het zich moet oriënteren (en hoe het ze moet oriënteren) omdat het zich niet meer bewust is van zichzelf. Wanneer de thetan zich echter geheel bewust is, alles weer is zoals het hoort te zijn, dan heeft dat deze gevolgen:

Psychosomatisch: de thetan bespoedigt mentale en psychische gezondheid, en geeft de best mogelijke richting aan de activiteiten van lichaam en geest.

Ethiek: de thetan leidt familierelaties in goede banen alsook de sociale en algemene menselijke relaties.

Wetenschappelijk: de thetan maakt op alle gebieden van wetenschappelijk en technologisch onderzoek veel zaken duidelijker. Naast de technische en wetenschappelijke productie, bevordert hij ook de artistieke en literaire productie. De leraar Hubbard wordt zowel als schrijver en als wetenschapper geprezen en vooral zijn talenten op het gebied van zeemanschap, fotografie, muziek, mijnbouw, landbouwkunde en communicatiesystemen.

Vanuit dit gezichtspunt, zien we hoe het Tantrisme, dat parallel loopt aan de *Upanishad* tot zijn uiterste consequenties wordt gebracht: het Tantrisme is het ultieme product van die religieuze evolutie die krachten belooft die we in relatie tot die tijd en omgeving kunnen definiëren als “magisch”; Scientology belooft krachten die we artistiek-literair, wetenschappelijk of technologisch noemen; maar in beide gevallen kunnen we spreken over de mystieke opening van de wereld voor elke interventie van het wezen dat in zichzelf het mystieke vermogen heeft ontdekt om tussenbeide te komen.

III. Rituele praktijken

1. De theoretische formulering van de thetan heeft ook rituele consequenties. Onder voorbehoud kunnen we spreken van een ware en echte verheerlijking van de thetan, waarbij we in beschouwing nemen dat het concept van de thetan het concept is dat Scientology uniek maakt. Met andere woorden: liturgische formaliteiten, religieuze diensten, geestelijken, symbolismen, enz. vormen allemaal wat we kunnen definiëren als bijkomstigheden, vergeleken met de thetan, waarbij de rite van erkenning van de thetan (de “auditing” waarover ik later zal spreken) fundamenteel is. Deze “bijkomstigheden” kunnen we ook als simpelweg geleend van de christelijke religie beschouwen, hoewel Scientology naar een “vergelijkende religie” neigt.

Ze komen in feite niet voort uit twee verschillende bronnen, want “vergelijkende religie” is alleen maar de onbewuste reductie van niet-Europese of pre-christelijke culturele expressies voorafgaand aan de christelijke religieuze thematiek (tenminste op de manier waarop Hubbard de term “vergelijkende religie” gebruikt). Wat betreft het oosterse beeld van het religieuze onderwerp, dat de nadruk legt op de thetan (het zelf) in plaats van een God of enige andere bovenmenselijke macht, wordt Scientology toch gevalideerd en legitiem bevonden in fenomenologische zin, zowel vanwege het “goddelijke” karakter dat aan de thetan wordt toegekend (wat hoe dan ook bovenmenselijk *is*) als de formele en substantiële analogieën die er naast het Christendom zelf, met name bij oosterse religies bestaan.

De rituelen van Scientology omvatten in ieder geval ook de praktijken van naamgeving (in plaats van doop), huwelijks- en begrafenisplechtigheden, naast de praktijken die gericht zijn op het erkennen van de thetan en zijn universele relaties (met name auditing en ten dele de kerkdienst).

2. Auditing is fenomenologisch een inwijdingsritueel, hoewel het op alle niveaus van de Scientology religie gedaan wordt. Ze is het aanvangsritueel in Scientology waar men voor het eerst kennis over de thetan opdoet. Het *subjectieve* oordeel in Scientology kan verschillen van het *objectieve* oordeel van de religieuze fenomenologie; de Scientology literatuur geeft er in feite de voorkeur aan om auditing meer te presenteren als “pastorale counseling” dan als een ritueel, wanneer ze vergeleken wordt met de christelijke religie lijkt ze meer op de handelingen van een spirituele raadgever (zelfs als het binnen het gebied van de katholieke biecht ligt) dan op de “sacramentele” handelingen van een priester. Dit komt omdat iedereen in staat moet zijn zichzelf als thetan te leren kennen en dit subjectief

te weten te komen. Het proces heeft iets weg van een psychoanalytische behandeling, maar scientologen vergelijken het liever met Zen praktijken.

Het auditing ritueel wordt in "sessies" met een bepaalde duur gedaan. De geestelijke wordt "auditor" genoemd; degene die geauditeerd wordt "preclear". De terminologie die op auditing gebaseerd is, verwijderd zoveel mogelijk het inwijdingsaspect van het ritueel, alsof het, in plaats van een inwijdingsritueel, informele counseling was, hoewel deze tot bevrijding leidt. De aanduiding van degene die ingewijd wordt, komt terug in de betekenis van het woord "preclear" – iemand die nog niet Clear is maar daar naar streeft.

De inwijding gebeurt stapsgewijs, net als in de oude mystieke religies en het Christendom, waar de perfectie geleidelijk aan plaatsvindt, zoals bijvoorbeeld bij het baptisme, de confirmatie en de eucharistie; net zoals bij de aanvangsrituelen van het Christendom en hun bekrachtiging en toelating tot de communie die het lichaam fysiek met het lichaam van Christus verenigt.

Het proces om iemand van het eerste niveau van preclear naar het niveau van Clear en verder te brengen wordt als een bevrijdend proces ("release") beschouwd, wat ook de aanduiding is van de persoon die dit proces doet, waarvan, tot aan de staat van Clear, elke stap een "graad van release" wordt genoemd.

De Clear is de "heilige", of aspirant voor de "staat van heilige" die de Scientologen liever vergelijken met het boeddhistische Arhat (de "eerbiedwaardige") en de Boddhisattva, degene die de staat van Boeddha heeft bereikt, maar in het wereldse blijft om anderen te helpen deze staat te bereiken. De Clear wordt echter ook vergeleken met een "computer", in die zin dat hij het vermogen heeft verkregen om elk probleem zonder misemoties op te lossen, mits hij alle gegevens heeft. Deze vergelijking met de computer wordt verder in de gehele leer van Scientology gebruikt – die ze zelf als de "religie van het ruimtetijdperk" definiëren.

Ze hebben het ook over de "elektrometer" die door Hubbard is uitgevonden en die we kunnen beschouwen als een liturgisch instrument van de moderne tijd, gekenmerkt door elektronica. Het is een elektronisch meetinstrument, dat op objectieve wijze de spirituele arbeid aangeeft en de daaropvolgende graad van release die door een preclear tijdens een auditingssessie wordt bereikt.

3. De religieuze dienst die in Scientology kerken wordt gegeven, verschilt niet veel van de diensten die in de verschillende in Amerika werkzame protestantse geloofsgemeenschappen plaatsvinden. De Scientologen tonen hun uniciteit niet zozeer in de vorm als wel in de inhoud. De Scientology “preek” die de kern van de dienst inhoudt, legt geen dogma op en dreigt niet met hel en verdoemenis; ze is een soort rationele uiteenzetting. Dogma wordt vervangen door de axioma’s van Hubbard en de enige “dreiging” is de “hel in het leven” die het gevolg is van het niet toepassen van de Scientology principes. De Scientology dienst omvat ook een gebed, wat een formeel beroep is op een bovenmenselijke bestemming waarvan geloofd wordt dat deze de verzoeken in kan willigen. Deze actie, die door de liturgische handboeken in Scientology wordt aanbevolen, doet een beroep op de maker van het universum om 1) alle mensen in staat te stellen begrip over hun spirituele aard te krijgen en de maker van het universum te leren kennen, met het doel “totale vrijheid” te bereiken (wat “Een gebed voor totale vrijheid” wordt genoemd); 2) de rechten van de mens in stand te houden zodat iedereen vrijelijk kan geloven en vereren en vrij is van oorlog, armoede en noden. Het gebed eindigt met een “Amen” waar God expliciet wordt genoemd: “Laat God het zo laten zijn”.
4. Het huwelijk noch de begrafenis, die in verschillende vormen in de liturgie van Scientology voorkomen, zijn afkomstig van de theoretische behoefte van de thetan. Alleen in het naamgevingsritueel van de pasgeborene, dat dezelfde plaats inneemt als de doop in de christelijke religie, vindt men in de Scientology literatuur de functie ervan in directe relatie met de thetan.

Dit is de tekstuele rechtvaardiging voor deze rite: “De voornaamste reden van een Naamgevingsceremonie is de thetan te helpen zich te oriënteren. Hij heeft onlangs zijn nieuwe lichaam opgepikt. Hij is er zich van bewust dat het van hem is en dat hij het bestuurt. Hem is echter nooit de identiteit van zijn lichaam verteld. Hij weet dat er heel wat volwassen lichamen zijn, maar hem werd niet verteld dat er bepaalde tussen zijn die voor zijn lichaam zullen zorgen totdat hij het helemaal kan bedienen.” Deze ceremonie is, met andere woorden, het ritueel om de thetan bij zijn lichaam, zijn ouders, peetouders en de geloofsgemeenschap te introduceren.

5. In overeenstemming met haar religieuze aard kent Scientology onderscheidende symbolen – zoals het Scientology kruis, dat door de geestelijken van de kerk wordt gedragen en in de Kerken te zien is – wat meteen laat zien dat men met een religie te maken heeft.

IV. Slotoverwegingen

Het huidige rapport is gericht op het beantwoorden van de vraag of Scientology, in historisch-religieuze wetenschappelijke termen, onder alle omstandigheden als een religie kan worden beschouwd. Het heeft niet gekeken naar een bepaald ontbreken van het “goddelijke” en “eschatologie”, noch naar de aanwezigheid van een gesystemiseerd ethieksysteem of hervormingspolitiek. Dat is niet gebeurd omdat noch het ontbreken van die kenmerken, noch de aanwezigheid ervan, nuttig is voor wetenschappelijke beoordeling.

Bij het vormen van een wetenschap van religies, sloot E.B. Taylor bij de definitie van religie, “het geloof in een opperwezen of in een oordeel na de dood” uit. In dit verband kunnen we in het geval van Scientology toevoegen dat er geen geringschattende weglatingen zijn, maar weglatingen die een religieuze structuur opbouwen die zowel theologie als de christelijke eschatologie overstijgt.

Ter illustratie geef ik een voorbeeld van een specifieke afwijking van de traditionele eschatologische lijn: met het concept van de thetan als onsterfelijk wezen, geheel buiten de beperkingen van een historische periode of levensduur, heeft de eschatologische discussie van “het einde” geen betekenis.

Concluderend kan gesteld worden dat wat Scientology herkenbaar maakt als religie als eerste haar gelijkenis met andere religies is (zoals al vastgesteld in dit rapport). Verder, en vooral in het licht van het westerse onderscheid tussen het “seculiere” en het “religieuze”, kan en moet alles wat er in Scientology wordt gezegd of gedaan, in onze cultuur alleen steekhoudend zijn als ze als religie wordt begrepen.

Om die reden beantwoordt dit rapport alle mogelijke juridische vragen door ondubbelzinnig te stellen dat Scientology een religie is – vanwege haar theoretische inhoud met het element van verlossing; vanwege haar ritueel van het losmaken van de geschiedenis; vanwege de bekerende impuls van profetische aard; vanwege de kerkelijke organisatie die, onder andere, haar eigen relatie met de organisatie van de landen bepaalt waar zij door de burgers wordt verwelkomd.

DARIO SABBATUCCI

12 december 1983